

Speech Kristallnacht herdenking

11 november 2018

Eddo Verdoner

Voorzitter CJO

everdoner@gmail.com

Geachte kamervoorzitter Arib, spreekster van vorig jaar, minister Koolmees, burgemeester Halsema, rabbijnen, mevrouw Verbeet, onze spreekster van vandaag, aanwezigen,

Ik vraag niet om medelijden. Medelijden houdt me klein.

Ik vraag niet om begrip, want dat maakt me behoeftig

Ik vraag niet om bescherming, dat laat me afhankelijk

Ik vraag enkel om erkenning, omdat ik ben

Iedereen wil het recht hebben om er te mogen zijn. De samenleving is een convenant door ons allen gevormd. We spreken af elkaar te beschermen.

Maar wat doen we als het bestaansrecht van één groep in twijfel getrokken wordt? Als antisemitisme in al zijn lelijkheid naar boven komt?

Het antwoord op antisemitisme kan niet van de joden komen. Iemand met een keppel op, die vertelt dat hem iets aangedaan wordt, krijgt weinig gehoor. Het stelt hem enkel tegenover de antisemiet, met de samenleving als toeschouwer. Ik geef u een voorbeeld.

Onlangs stond in het Brabants dagblad een artikel van een antisemiet. De man vertelde dat de Israëliërs de Palestijnen in leven hielden om hun organen te oogsten. Hij haalde een pseudowetenschappelijke referentie aan om dit te onderbouwen. We spreken over twee maanden geleden, nog voor het NOS-artikel over George Soros. Toen een joodse organisatie het Brabants dagblad benaderde, stelde de redactie voor dat deze een tegenartikel schreef, een reactie, op het artikel van deze antisemiet. Het tegenartikel kwam er, en keurig werd de basis onder de antisemitische claim door de joodse organisatie weerlegd. All was well in the world, denkt u misschien. Maar niet bij mij.

Het ging mij niet om deze crimineel, die racisme verspreidt en met fake news onderbouwt. Het ging mij niet om de nare boodschap, een variant op het bloedsprookje dat ons volk al eeuwen achtervolgt. Het ging mij om de redactie van het Brabants dagblad. Zij die zich als publiek achteroverleunend nestelden in een gevecht tussen antisemiet en jood. Het kwam niet in hun op om deze walgelijke uiting te stoppen, want het betrof hen niet. Het betrof de joden. En die moesten zelf maar aangeven wanneer en waar het over de schreef ging.

Ik kan u vertellen, als alleen de joden zich nog storen aan antisemitisme, is het echt te laat. Dan is het feitelijk enkel nog bij wet verboden en wordt er ingegrepen als iemand bezwaar maakt en afdoende bewijs heeft weten te verzamelen, afdoende middelen en tijd heeft om het door te zetten, weet hoe men zonder gevaar voor smaad claims of erger iets aan de kaak stelt. Dan is het antisemitisme dus de facto geaccepteerd. Zoiets als het stelen van een fiets.

Maar als het publiek zich roert, als de samenleving tussen de antisemiet en het slachtoffer gaat staan, als de mensen zeggen dit kan niet, of de Joden het nu zien of niet, of het in een

huiskamer gebeurt of op nationale televisie, alleen dan maken we een kans om dit kwaad uit te roeien. Alleen als de samenleving, klein en groot, landelijk of regionaal, alleen als wij allemaal opstaan en zelf iets doen. Ook al betreft het iemand anders. Alleen dan komt het goed.

9 november 1938, nu 80 jaar geleden, de 'Kristallnacht'. Het was een keerpunt in de Jodenvervolging. Bureaucratisch isolement veranderde in openlijke geweldpleging. Zoals altijd was er een aanleiding -de aanslag op een functionaris van de Duitse ambassade in Parijs- maar de wezenlijke oorzaak lag diep verankerd in de breed gedragen Duitse en algemeen Europese weerzin tegen dat ondefinieerbare joden volk.

Het gebeurde in Duitsland maar het zou van naïveteit getuigen om de historische context tot dat land te beperken. Ook hier te lande waren signalen van toenemende radicalisering zichtbaar.

Om de verschillende facetten van antisemitisme te verduidelijken neem ik u mee op een korte verkenning van antisemitisme in Nederland voor de Kristallnacht, maar ook daarna.

a. Voor de tweede wereldoorlog was een gematigde doch consequente vorm van antisemitisme in bepaalde kringen niet ongebruikelijk. Strafrechtelijke vervolging wegens smaad of laster kwam nauwelijks voor, het werd eerder 'bon ton' geacht om smalende of neerbuigende opmerkingen in het openbaar te ventileren. Gewelddadige confrontaties waren beperkt, wat zeker te maken had met de geest van tolerantie die de Nederlanders traditioneel wordt toegedicht. Maar respect en eerbaarheid waren toch nog ver te zoeken.

Daarna kwam de oorlog.

b. De periode direct daarna, tussen 1945 en 1960, werd vooral gekenmerkt door een bewuste verdoezeling van het recente verleden. Wederopbouw van de samenleving had voorrang. Daarnaast was de toonzetting van overheid en samenleving tegenover de overlevenden, afstandelijk en soms uitgesproken vijandig. Lipschitz heeft deze situatie gemunt met de term: de "Kleine Shoah", de kleine Holocaust.

c. Tijdens de zestiger jaren vond de ommekeer plaats. In eerste instantie werd deze in Nederland aangestuurd door de ruim bekeken televisieserie 'De Bezetting' van Loe de Jong. Er was oog voor de beginnende staat Israël. Onthullende rapportages, gevolgd door wat Presser 'Egodocumenten' noemde, gaven reliëf aan de onvoorstelbare feiten uit het nog maar zeer recente verleden.

d. Vanaf midden jaren zeventig tot heden - we hoeven daar niet verder over uit te weiden - is de antisemitische geest, met antizionisme als deelverzameling, wederom met toenemende kracht zichtbaar in onze maatschappij.

Terugkijkend naar de Kristallnacht, als voorbode van de aanslag op het Europese jodendom, valt het ons zwaar om de opeenvolgende stadia van de Holocaust uit ons bewustzijn te verdringen. Wij kunnen dit eenvoudig nooit vergeten. En nu is het antisemitisme weer in opkomst. Neem Pittsburgh twee weken geleden. Er lijkt geen antwoord op dit kwaad.

Of toch? Is het misschien mogelijk een brede coalitie van mensen en organisaties te vormen, die samen met joodse organisaties als het CJO, islamitische organisaties, en christelijke organisaties een kring vormen? Die gewoon zeggen wij passen zelf wel op. Een kring van redacties en scholen, van online moderators en opiniemakers, van mensen, die zeggen: Wij letten zelf op antisemitisme en, of de joden het merken of niet, wij pakken het ook zelf aan! Want het is onze gedeelde verantwoordelijkheid in deze samenleving, het is ons convenant. De volgende keer houdt de redactie van het Brabants Dagblad zelf die antisemitische publicatie tegen.

Ik roep tot deze brede coalitie. Ik geloof in het convenant onder onze samenleving. En ik haal inspiratie uit de woorden van Dr. Victor Kellner, de rector van het Weense Chajes Realgymnasium van vlak voor de oorlog. Terwijl de nazi's al voor de school stonden, tijdens de laatste diploma-uitreiking in 1938, sprak hij de moedige boodschap: Ik weet niet wat de toekomst voor U in petto heeft. Maar laat mij U één ding verzekeren: Lang nadat het Heil Hitler in deze straten verstomd is, zal het Sjema Jisraeel in onze wereld blijven weerklinken.